

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

ANALIZA POSLOVANJA IN RAZVOJA MALIH IN SREDNJE VELIKIH PODJETIJ V
SLOVENIJI

Ljubljana, avgust 2008

ROK MARENTIČ

IZJAVA

Študent Rok Marentič izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Aleša Vahčiča, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 14. avgusta 2008

Podpis: _____

KAZALO VSEBINE

UVOD.....	1
1 DEFINIRANJE OSNOVNIH POJMOV	2
1.1 Definicija podjetja.....	2
1.2 Opredelitev podjetništva	3
1.3 Opredelitev malih in srednje velikih podjetij.....	4
2 POSLOVANJE MALIH IN SREDNJE VELIKIH PODJETIJ V SLOVENIJI	5
2.1 Trend poslovanja malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji	6
3 RAZVOJ PODJETNIŠTVA V SLOVENIJI	9
3.1 Vloga malih in srednje velikih podjetij v našem gospodarstvu	9
3.2 Začetki podjetništva v Sloveniji.....	10
3.3 Načini nastanka malih in srednje velikih podjetij	10
3.4 Trend razvoja malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji.....	11
4 TRENUTNI POLOŽAJ MSP V NAŠEM GOSPODARSTVU	17
SKLEP.....	21
LITERATURA IN VIRI	23

KAZALO SLIK

Slika 1: Delež zaposlenih po velikosti in dejavnosti, 2006	18
Slika 2: Deleži podjetij, njihovega prihodka in oseb, ki delajo v podjetjih, po velikostnih razredih podjetij glede na število oseb, ki delajo v njih, Slovenija, 2006	21

KAZALO TABEL

Tabela 1: Bruto poslovni presežek MSP (v mio. SIT) po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006	6
Tabela 2: Bruto poslovni presežek velikih podjetij (v mio. SIT) po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006	6
Tabela 3: Dodana vrednost MSP v stroških faktorjev (v mio. SIT) po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006	7
Tabela 4: Dodana vrednost velikih podjetij v stroških faktorjev (v mio. SIT) po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006.....	7
Tabela 5: Dobiček ali izguba MSP podjetij (v mio. SIT) po dejavnosti (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006	8

Tabela 6: Dobiček ali izguba velikih podjetij (v mio. SIT) po dejavnosti (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006	8
Tabela 7: Število podjetij (v dejavnostih C-K) v Sloveniji v obdobju 1998-2006	12
Tabela 8: Število podjetij po dejavnostih (C-K) z več in z manj kot 250 zaposlenimi v obdobju 2002-2006	12
Tabela 9: Število podjetij (C-K) po pravno-organizacijskih oblikah v Sloveniji v obdobju 1998-2006.....	13
Tabela 10: Število podjetij (C-K) z do 249 zaposlenimi po pravno-organizacijskih oblikah v Sloveniji v obdobju 1999-2006.....	14
Tabela 11: Število zaposlenih v podjetjih (C-K) v Sloveniji v obdobju 1999-2006	15
Tabela 12: Število zaposlenih po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 1999-2006	15
Tabela 13: Število zaposlenih v MSP po dejavnostih v Sloveniji v obdobju 1999-2006.....	16
Tabela 14: Število zaposlenih v podjetjih po pravno-organizacijskih oblikah v Sloveniji v obdobju 1999-2006	16
Tabela 15: Število zaposlenih v velikih podjetjih po pravno-organizacijskih oblikah v Sloveniji v obdobju 1999-2006.....	17
Tabela 16: Bruto investicije v opredmetena osnovna sredstva (mio. EUR) po velikosti in dejavnosti, 2006	18
Tabela 17: Dodana vrednost v stroških faktorjev (mio. EUR) po velikosti in dejavnosti, 2006.....	19
Tabela 18: Bruto dodana vrednost (v EUR) na zaposlenega po velikosti in dejavnosti (C-K) v Sloveniji v letu 2007	19
Tabela 19: Plače (mio. EUR) po velikosti in po dejavnosti, 2006.....	20

UVOD

Že od nekdaj se ljudje soočamo s potrebami na eni in relativno redkostjo dobrin na drugi strani. Zaradi redkosti dobrin je nujno njihovo učinkovito izkoriščanje. Da bi bila vsa sredstva, ki so vložena v ta proces, izrabljena maksimalno, jih zato kombiniramo v procesih, ki se odvijajo v enotah, oblikovanih s strani človeka. Podjetja, kot te enote imenujemo, so torej inštrument za ekonomsko učinkovito zadovoljevanje potreb.

Skozi čas je bil vseskozi največji pomen in poudarek na velikih podjetjih, ki so bila pogosto nosilci posameznih narodnih gospodarstev. Začetki velikih podjetij segajo nekje v obdobje po drugi svetovni vojni. Manjša podjetja so bila takrat zastopana v manjšini. Temu je vsekakor bilo tako zaradi političnega režima, ki je ta čas vladal. Zasebna lastnina je bila namreč zminimirana, poudarek je bil na skupni lastnini in enakosti, kar pa na razvoj gospodarstva ni vplivalo prav blagodejno. Velika podjetja so bila namreč zelo neproduktivna, niso strmela h konkurenčnosti in izboljšanju kakovosti ipd. Bolje rečeno, bila so ekonomsko povsem neučinkovita.

S spremembami v politiki je prišlo tudi do sprememb v ekonomiji. Gospodarstva niso bila več centralno-planska in prišlo je do privatizacije. To je pomenilo dvig manjših podjetij, ki so jih po večini ustanavljali ljudje, ki so ob propadu velikih podjetij ostali brez zaposlitve. V Sloveniji je do občutnega preobrata prišlo ob osamosvojitvi, ki je s tega vidika velika prelomnica za slovensko gospodarstvo, čeprav je bila obrt pri nas že v času prejšnjega sistema zelo močno zastopana.

Tako se je vloga nosilcev gospodarskega razvoja preselila na manjša podjetja. V primerjavi z večjimi so namreč učinkovitejša, fleksibilnejša, imajo večjo možnost specializacije ter so bolj odprta za nove tehnologije in poslovne priložnosti. Pomembna so za regionalni razvoj, predvsem v manj razvitih regijah, kjer je visoka stopnja brezposelnosti. Mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju pogosto MSP) so tako postala vir novih podjetniških idej in nam sedaj narekujejo tempo razvoja ter s tem zvišujejo našo blaginjo.

V tej diplomski nalogi bom poizkušal analizirati trende v razvoju malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji. Analiza bo usmerjena bolj v zadnja leta, kakršni bodo tudi podatki. Ti podatki bodo služili kot pokazatelj razvoja podjetništva do danes in tudi kot napoved trenda v prihodnosti. Vse to je namreč preko različnih dejavnikov izjemnega pomena na gospodarsko rast. Delovna mesta, inovacije, povezovanje in davki so le eni izmed mnogih. Analiziral bom tudi njihovo poslovanje, ki ima velik pomen za davčno blagajno ter blaginjo podjetnikov in zaposlenih, poleg tega pa je zaradi vpliva na pesimizem ali optimizem v podjetništvu tudi zelo pomemben dejavnik za napoved trenda razvoja malih in srednje velikih podjetij. Pri analizi bom dal velik pomen na primerjavo podatkov. Zato bom izvedel veliko primerjav z velikimi podjetji, saj bom le tako lahko dobil celotno sliko poslovanja in razvoja malih in srednje

velikih podjetij v Sloveniji. Mednje bom zaradi podjetniške narave in razširjenosti štel tudi mikropodjetja.

Analizo bom v diplomskem delu razčlenil na štiri sklope. V prvi sklop sodi definiranje osnovnih pojmov. S tem bom razčistil morebitne dileme glede razvrščanja podjetij po velikosti. Drugi sklop bo predstavljala analiza poslovanja malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji. V tretjem sklopu bom analiziral razvoj podjetništva v Sloveniji in poizkušal ugotoviti določen vzorec ali trend. Pri tem bom upošteval tudi ugotovitve iz drugega sklopa oziroma analize poslovanja.

Pri delu bo največji izziv predstavljala ažurnost podatkov. Poizkušal bom prikazati najnovejše podatke, iz katerih bom določal trende, poleg tega pa bom predstavil najnovejša določila in zakone, ki so pri takšni analizi tudi velikega pomena. Poleg tega se bom potrudil, da bo z v diplomskem delu uporabljenimi definicijami pokrito čim večje področje teorije.

1 DEFINIRANJE OSNOVNIH POJMOV

Kot vemo, imajo vsi ekonomski pojmi svoje značilnosti. Majhna in srednje velika podjetja so definirana glede na več dejavnikov, ki jih bom tudi predstavil. Prav tako ločimo različne vrste pravno-organizacijskih oblik, ki ta podjetja predstavljajo. Ker imajo majhna in srednje velika podjetja veliko podjetniških lastnosti, bom v ta sklop vključil tudi slednje. Da bi bila analiza razumljiva in natančna, bom v tem sklopu opredelil nekaj glavnih pojmov, na katere se le-ta navezuje.

1.1 Definicija podjetja

Ker dandanes obstaja ogromno različnih oblik združb, je pametno, da razčistimo, kaj je tisto, kar določa podjetje. Zakon o podjetjih (1988) v svojem prvem členu pravi, da je podjetje pravna oseba, ki opravlja gospodarsko dejavnost zaradi pridobivanja dohodka oziroma dobička. Pravna zgradba podjetja naj bi bila sestavljena iz lastnika, proizvajalnih in drugih sredstev, delavcev ter dohodka oziroma dobička (Bohinc, 1990, str. 3).

Temeljne značilnosti podjetja po jugoslovanskem pravu (Bohinc, 1990, str. 4) so:

- podjetje je pravna oseba, ki je nosilka pravic in obveznosti v pravnem prometu,
- podjetja opravlja gospodarske dejavnosti zaradi pridobivanja dohodka oziroma dobička s prodajo proizvodov in storitev na trgu in je odgovorno za svoje poslovanje,
- podjetje lahko posluje s sredstvi v družbeni, združni, mešani ter zasebni lastnini,
- podjetja imajo, ne glede na vrsto lastnine, na trgu enak položaj, pravice in obveznosti ter odgovornosti,
- podjetja morajo poslovati v skladu z zakonom, dobrimi poslovnimi običaji in poslovno moralo.

Podjetje lahko zavzema eno izmed mnogih pravno-organizacijskih oblik. Poznamo naslednje oblike družb: delniška družba, komanditna družba, družba z omejeno odgovornostjo, družba z neomejeno odgovornostjo, komanditna delniška družba in samostojni podjetnik. Glede na to, da analiziramo majhna in srednje velika podjetja, bom v naslednjih sklopih poizkušal ugotoviti, katere izmed naštetih pravno-organizacijskih oblik so pri njih najbolj zastopane.

1.2 Opredelitev podjetništva

Pojem podjetništva izvira iz podjetnika. Slednja beseda izvira iz francoščine z začetka šestnajstega stoletja. Z njo so označevali ljudi, ki so pri svojem delu veliko tvegali in so bili v primeru dobrega izida bogato nagrajeni (Silver, 1986, str. 3). Beseda podjetništvo stopi v rabo v osemnajstem stoletju. Opredelitev slednjega se je skozi čas nabralo ogromno. Vse so si zelo podobne, tukaj pa bom poizkusil povzeti njihovo bistvo.

Kovač (1990, str. 13) opredeljuje podjetništvo kot: "[...] sposobnost, da na temelju kreativne ekonomske dejavnosti človeka in omejenih proizvodnih faktorjev oblikuje učinkovito gospodarsko dejavnost. Podjetnik je potemtakem človek, ki organizira, upravlja in prevzema tveganje za poslovanje podjetja."

Druga zanimiva opredelitev podjetništva je trditev Setnikarjeve, ki pravi da: "[...] se podjetništvo lahko pojavlja kot posebna dinamična razvojna kombinacija ideje, nadarjenosti, kapitala, znanja in tveganja." (1993, str. 183).

Po navadi izrazu podjetništvo pripisujemo pojem inovativnosti, ustvarjanja novih proizvodov in storitev, vpeljevanja novosti in tako zapolnjevanja tržnih niš oziroma izkoriščanja poslovnih priložnosti. Bistvenega pomena pri vsem tem je dejstvo, da se ustvarja nekaj novega, koristnega in učinkovitega. Podjetnik v tem procesu prevzame tveganje. Namreč mora biti sposoben sprejemati pomembne odločitve v negotovih razmerah. Pri tem mu lahko pomagajo njegove osebne kakovosti, ki naj bi jih moral imeti vsak dober podjetnik. Mora namreč biti sposoben presoјati in špekulirati.

Izmed vseh pojmov, ki definirajo podjetništvo in podjetnika, bi izpostavil inovativnost. Inovativnost pomeni uvajanje sprememb. Spremembe lahko predstavljajo (Setnikar, 1993, str. 174):

- predstavitev novega proizvoda, storitve ali nove kakovosti,
- predstavitev nove metode proizvodnje,
- osvoјitev novega vira surovin,
- odkritje novega trga, ki še ni obstajal,
- postavitev nove organizacije.

Poleg tega podjetniškemu delovanju pripisujejo določene vrednote. Te so univerzalnost, optimizem, vestnost, racionalnost in netradicionalnost (Setnikar, 1993, str. 188). Po mnenju Setnikarjeve (1993, str. 189) na kakovost podjetniških storitev vplivajo nekatere značilnosti podjetniškega ravnanja:

- prevzemanje pobude,
- odločnost, vztrajnost in osebna odgovornost,
- usmerjenost k možnostim in ciljem,
- iskanje in uporaba povratnih informacij,
- prevzemanje in delitev tveganja,
- osebna poštenost,
- odgovoriti na izzive in se učiti na napakah,
- vztrajnost in odločnost.

1.3 Opredelitev malih in srednje velikih podjetij

Ker podjetja stremijo k čim večji uspešnosti in rasti, se spreminja tudi njihova velikost, zato jih tako tudi ločimo. Ko se v nekem kontekstu omenjajo mala in srednje velika podjetja, se dostikrat vprašamo, kje je meja med slednjimi in, kdo ali kaj jih določa. Poleg tega nas izraza malo in srednje veliko podjetje lahko zavedeta, saj v tujini standardi za razvrščanje podjetij po velikosti niso enaki kot v Sloveniji. Tako je podjetje, ki v Sloveniji velja za srednje veliko, v ZDA lahko opredeljeno kot malo. V ZDA se štejejo v kategorijo malih in srednje velikih podjetij podjetja z do 500 zaposlenimi. Razlika je tudi v tem, da imajo v ZDA za različne gospodarske dejavnosti ogromno določil za razvrščanje podjetij po velikosti. Po drugih državah se merila prav tako razlikujejo. Razlike se pojavljajo predvsem v postavljenih mejah z vrednostmi prodaje in bilance stanja (University of Strathclyde library, 2008).

V Sloveniji veljajo naslednja merila za razvrščanje podjetij po velikosti. Po 55. členu Zakona o gospodarskih družbah (2006) se družbe razvrščajo na mikro, majhne, srednje in velike družbe z uporabo navedenih meril na bilančni presečni dan letne bilance stanja:

- povprečno število delavcev v poslovnem letu,
- čisti prihodki od prodaje in
- vrednost aktive.

Mikrodružba je družba, ki izpolnjuje dve od teh meril:

- povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega deset,
- čisti prihodki od prodaje ne presegajo 2.000.000 evrov in
- vrednost aktive ne presega 2.000.000 evrov.

Majhna družba je družba, ki ni mikrodružba po prejšnjem odstavku in izpolnjuje dve od teh meril:

- povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 50,
- čisti prihodki od prodaje ne presegajo 7.300.000 evrov in
- vrednost aktive ne presega 3.650.000 evrov.

Srednja družba je družba, ki ni mikrodružba po drugem odstavku tega člena ali majhna družba po prejšnjem odstavku in izpolnjuje dve od teh meril:

- povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 250,
- čisti prihodki od prodaje ne presegajo 29.200.000 evrov in
- vrednost aktive ne presega 14.600.000 evrov.

Velika družba je družba, ki ni mikrodružba po drugem odstavku tega člena ali majhna družba po tretjem odstavku tega člena ali srednja družba po prejšnjem odstavku tega člena.

Družbe se v skladu z merili iz prejšnjih odstavkov razvrščajo ali prerazvrščajo na mikro, majhne, srednje in velike družbe na podlagi podatkov dveh zaporednih poslovnih let na bilančni presečni dan bilance stanja.

Za to analizo so seveda najbolj pomembna merila, ki definirajo mikro, majhne in srednje družbe.

2 POSLOVANJE MALIH IN SREDNJE VELIKIH PODJETIJ V SLOVENIJI

Poslovanje po navadi analiziramo na ravni posameznih podjetij. Pri ugotavljanju uspešnosti poslovanja upoštevamo najrazličnejše kazalce, kot so ekonomičnost, produktivnost in rentabilnost. Poleg tega se lahko osredotočimo na ogromno, s podjetji povezanih dejavnikov, kot so odnosi s strankami, odnosi z dobavitelji, odnosi z javnostjo, odnosi med zaposlenimi, poslovni procesi, organizacijska struktura itd. Ker v naši analizi povzemamo poslovanje vseh MSP, takšna natančnost žal ni možna. Sliko uspešnosti poslovanja slednjih bom poizkušal dobiti z bolj splošnimi kazalci, ki pa so znani kot indikatorji uspešnega poslovanja. Poleg tega bom dal poudarek na primerjavo trendov v MSP in velikih podjetjih. V tem sklopu želim ugotoviti predvsem, kako uspešna oziroma bolje rečeno učinkovita so mala in srednje velika podjetja v Sloveniji. Pri tem mislim učinkovitost predvsem z vidika proizvodnje in ponujanja tistega, kar trg potrebuje in zahteva.

2.1 Trend poslovanja malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji

Za analizo trendov poslovanja MSP sem si izbral tri kar najbolj relevantne pokazatelje uspešnosti. To so bruto poslovni presežek, dodana vrednost v stroških faktorjev in bruto dodana vrednost na zaposlenega. Vsi trije kazalci so prikazani za posamezne dejavnosti (po klasifikaciji SKD, od C-K) v obdobju od leta 2002 do 2006. Podatki so v SIT, kar pa nima nikakršnega vpliva na našo analizo.

Kot prvega bomo pod drobnogled vzeli bruto poslovni presežek. Podatki o slednjem so zapisani v Tabeli 1 in Tabeli 2. Zaradi zaupnosti nekaj podatkov manjka.

Tabela 1: Bruto poslovni presežek MSP (v mio. SIT) po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006

	2002	2003	2004	2005	2006
C Rudarstvo	z	z	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	167.152	190.894	220.752	215.136	257.710
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	z	z	z	24.541	z
F Gradbeništvo	40.388	57.057	64.390	75.054	101.275
G Trgovina, popravila mot. vozil	137.338	171.676	210.501	229.829	231.550
H Gostinstvo	15.478	20.682	19.096	22.942	20.444
I Promet, skladiščenje, zveze	53.414	62.724	67.849	42.226	59.511
K Nepremičnine, najem, poslovne storitve	86.425	100.396	121.903	139.340	165.070

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Tabela 2: Bruto poslovni presežek velikih podjetij (v mio. SIT) po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006

	2002	2003	2004	2005	2006
C Rudarstvo	z	z	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	239.699	269.467	282.451	259.432	322.384
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	z	z	z	57.838	z
F Gradbeništvo	14.728	12.714	13.924	11.027	17.871
G Trgovina, popravila mot. vozil	63.410	58.145	67.773	70.356	72.699
H Gostinstvo	4.591	6.051	5.496	6.444	7.436
I Promet, skladiščenje, zveze	49.797	59.491	75.005	95.020	107.665
K Nepremičnine, najem, poslovne storitve	1.435	985	2.314	7.474	4.418

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Ugotovimo lahko, da je bruto poslovni presežek v malih in srednje velikih podjetjih skozi celotno obdobje v večini dejavnosti naraščal. Izjema sta dejavnosti H -gostinstvo in I - promet, skladiščenje in zveze, kjer je v zadnjih letih zabeležen padec. Rast bruto poslovnega presežka je bila največja v dejavnosti F - gradbeništvo, kjer so MSP v celotnem obdobju beležila kar 150,8-odstotno povešanje. Sledi jim dejavnost K - nepremičnine, najem in

poslovne storitve, kjer so beležili 91-odstotno povišanje. Če k tem ugotovitvam dodamo še podatke iz Tabele 2, lahko rečemo, da so velika podjetja v dejavnosti K beležila večjo rast bruto poslovnega presežka, kljub temu pa je njihov delež še vedno zanemarljiv v primerjavi z MSP. MSP so v večini dejavnosti beležila višje vrednosti bruto poslovnega presežka, kar dokazuje tudi seštevek po dejavnostih, ki je 835.560 mio. SIT za MSP in 532.473 mio. SIT za velika podjetja.

Dodana vrednost je odličen pokazatelj uspešnosti plemenitenja in kombiniranja produkcijskih dejavnikov. Podatki o dodanih vrednostih po dejavnostih za MSP so predstavljeni v Tabeli 3 in za velika podjetja v Tabeli 4.

Tabela 3: Dodana vrednost MSP v stroških faktorjev (v mio. SIT) po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006

	2002	2003	2004	2005	2006
C Rudarstvo	z	z	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	523.192	570.201	644.468	655.044	728.854
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	z	z	z	47.361	z
F Gradbeništvo	147.752	170.241	192.361	222.177	270.987
G Trgovina, popravila mot. vozil	349.967	402.353	461.124	511.894	541.685
H Gostinstvo	60.982	70.824	71.755	86.338	86.116
I Promet, skladiščenje, zveze	119.864	126.847	141.864	124.038	153.695
K Nepremičnine, najem, poslovne storitve	252.211	279.877	320.913	357.884	409.231

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Tabela 4: Dodana vrednost velikih podjetij v stroških faktorjev (v mio. SIT) po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006

	2002	2003	2004	2005	2006
C Rudarstvo	z	z	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	668.366	718.822	745.974	735.114	812.370
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	z	z	z	102.802	z
F Gradbeništvo	63.836	62.735	66.639	62.881	69.056
G Trgovina, popravila mot. vozil	155.165	153.176	174.565	184.320	190.331
H Gostinstvo	14.340	18.231	16.711	20.596	24.630
I Promet, skladiščenje, zveze	168.519	186.432	203.761	233.022	255.019
K Nepremičnine, najem, poslovne storitve	19.397	21.904	25.664	45.300	50.479

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

V obdobju od leta 2002 do 2006 je dodana vrednost v stroških faktorjev po vseh dejavnostih narasla. To velja tako za MSP kot tudi za velika podjetja. Če pogledamo MSP, vidimo, da je bil največji porast v dejavnosti F - gradbeništvo, kjer je znašala 83,4 %. Dodana vrednost v stroških faktorjev se je v tem obdobju najmanj zvišala v dejavnosti I - promet, skladiščenje in

zveze (28,2 %). Velika podjetja so dosegla višje stopnje rasti v treh dejavnostih. H - gostinstvo (71,8 %), I - promet, skladiščenje in zveze (51,3 %) in K - nepremičnine, najem in poslovne storitve (160,2 %). Skupno so MSP ustvarila za 56,3 % več dodane vrednosti v stroških faktorjev, kot velika podjetja.

Zadnji indikator uspešnosti poslovanja so podatki o dobičku ali izgubi. Za MSP po dejavnostih so predstavljeni v Tabeli 5, za velika podjetja po dejavnostih pa v Tabeli 6. Nekaj podatkov zaradi njihove zaupne narave manjka.

Tabela 5: Dobiček ali izguba MSP podjetij (v mio. SIT) po dejavnosti (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006

	2002	2003	2004	2005	2006
C Rudarstvo	z	z	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	46.937	57.889	77.487	82.807	90.682
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	z	z	z	18.658	z
F Gradbeništvo	12.120	21.020	24.606	34.858	44.034
G Trgovina, popravila mot. vozil	64.364	84.606	95.545	119.123	142.984
H Gostinstvo	307	4.767	4.667	4.670	5.741
I Promet, skladiščenje, zveze	4.354	13.665	20.062	16.435	21.756
K Nepremičnine, najem, poslovne storitve	43.678	53.357	100.141	92.340	130.170

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Tabela 6: Dobiček ali izguba velikih podjetij (v mio. SIT) po dejavnosti (C-K) v Sloveniji v obdobju 2002-2006

	2002	2003	2004	2005	2006
C Rudarstvo	z	z	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	74.269	82.325	95.636	100.657	132.877
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	z	z	z	12.267	z
F Gradbeništvo	-872	2124	843	-960	5.680
G Trgovina, popravila mot. vozil	18.025	24.237	19.168	28.322	37.508
H Gostinstvo	2.892	2.444	-2.455	1.255	4.100
I Promet, skladiščenje, zveze	-91	19.230	25.266	32.616	53.405
K Nepremičnine, najem, poslovne storitve	146	-1.624	1.504	4.408	2.900

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Poslovni izid je bil v MSP, gledano skozi celo obdobje, pozitiven. Tega ne moremo trditi za velika podjetja, kjer so bili rezultati pogosto zelo nizki in negativni. Še en dokaz več o uspešnosti MSP. Sicer pa se je poslovni izid MSP in velikih podjetij skozi to obdobje izboljšal v prav vseh dejavnostih. Po seštevku dejavnosti beležijo MSP vendarle boljši poslovni izid.

3 RAZVOJ PODJETNIŠTVA V SLOVENIJI

Slovenija je kot socialistična država imela ogromno velikih industrijskih podjetij, ki so bila dokaj razpršena po številnih krajih. Da pa bi dosegali višji gospodarski razvoj, je močno primanjkovalo manjših podjetij. O tem govori teorija socialistične črne luknje, ki govori o pomanjkanju manjših podjetij. To pomanjkanje je vplivalo na neenakomerno sektorsko porazdelitev. Novoustanovljena manjša podjetja niso imela možnosti za rast v večje proizvodne enote, ki so nastajale le iz že obstoječih velikih podjetij.

Razcvet podjetništva v Sloveniji lahko torej v največji meri pripišemo obdobju poznih osemdesetih let, ko je bil porast novih podjetij ogromen. Podjetja so nastajala na različne načine, ki jih bom podrobneje predstavil v naslednjih točkah.

Šele pozneje, v obdobju devetdesetih let oziroma po osamosvojitvi, je postalo jasno da so MSP za razvoj našega gospodarstva izjemnega pomena. V prejšnjem sistemu so bili namreč mnenja, da gospodarski razvoj temelji na utečeni masovni industrijski proizvodnji. Manjša podjetja so veljala za nerazvito proizvodnjo in tako bila označena kot zaviralec gospodarske rasti. V naslednjih točkah bom pojasnil pomen MSP v našem gospodarstvu, ki jim ga pripisujemo dandanes.

3.1 Vloga malih in srednje velikih podjetij v našem gospodarstvu

Mala in srednje velika podjetja imajo v našem gospodarstvu zelo veliko vlogo nosilcev razvoja in gospodarske rasti. S svojo velikostjo in prilagodljivostjo oziroma fleksibilnostjo povečujejo učinkovitost gospodarstva, ki se kaže z vstopanjem MSP na tuje trge, kjer so tudi konkurenčna. S svojo inovativnostjo to konkurenčnost povečujejo in tako vplivajo na gospodarsko rast. MSP so namreč zelo odprta za uvajanje novih tehnologij, vpeljavajo novih proizvodnih procesov, poleg tega pa so zelo zavzeta za uresničevanje novih poslovnih idej. Zaradi svoje majhnosti in prilagodljivosti lahko zelo hitro spremenijo svoj proizvodni program oziroma storitveno dejavnost, kar jim omogoča vstopanje na nišne trge. Zelo pomemben je vpliv MSP na zaposlenost, saj se z rastjo podjetniške aktivnosti ustvarjajo nova delovna mesta in se tako občutno zmanjšuje brezposelnost (Služba Vlade Republike Slovenije za razvoj, 2008). Poleg tega so zaposleni v malih in srednje velikih podjetjih zaradi večjega nadzora in večjega občutka pripadnosti bolj učinkoviti kot zaposleni v večjih podjetjih. To pomembno vpliva na rast in razvoj našega gospodarstva. Z razcvetom malih in srednje velikih podjetij je prišlo tudi do enakomernejše razvitosti regij. To se pozna v regijah, ki so bile pred tem zelo nerazvite, saj je bila zaradi velikih podjetij vsa dejavnost zelo centralizirana. Pomembno je omeniti še dejstvo, da množično vstopanje in izstopanje malih podjetij iz panoge v panogo povečuje mobilnost kapitala.

3.2 Začetki podjetništva v Sloveniji

Začetki slovenskega podjetništva segajo v obdobje druge polovice devetnajstega stoletja, ko je delovalo okoli 15.000 obrti. V petdesetih letih se je to število povečalo in tako je na začetku dvajsetega stoletja bilo delujočih kar 20.000 obrtnih enot. Seveda sta na to število močno vplivali tudi obe poznejši vojni in svetovna ekonomska kriza, ki so pripeljale do tega, da je bilo leta 1973 delujočih le še 12.500 enot. Potem je število obrti v Sloveniji le še naraščalo. Tako bilo pri nas 19.000 obrti v letu 1979, 26.800 v letu 1985 in v letu 1991 že kar 35.699. Država je takrat dovoljevala formiranje manjših dejavnosti v obrti. Pozneje so te obrti postale zasebna podjetja (Glas & Drnovšek, 2000, str. 2-3). Za razliko od drugih držav iz prejšnjega sistema, je Slovenija imela bolj razvit sektor manjših podjetij. Medtem ko se je ta pri drugih republikah bivše Jugoslavije razvil šele po njihovi tranziciji, je Slovenija s temi manjšimi in srednje velikimi podjetji aktivno sodelovala z zahodnimi podjetji. Po razvitosti manjših podjetij je bila torej Slovenija v veliki prednosti pred drugimi socialističnimi državami (Glas & Drnovšek, 2000, str. 1). Po sprejetju Zakona o podjetjih leta 1988 se je število novoustanovljenih podjetij močno povečalo. Na tako občutno povečanje so v glavni meri vplivali trije dejavniki oziroma dejstva (Glas & Drnovšek, 2000, str. 3):

- nizki stroški ustanovnega kapitala in nizke pravne ovire za ustanovitev,
- veliko menedžerjev je zaradi počasne privatizacije v začetku devetdesetih let ustanovilo svoje lastno podjetje,
- bankrot večjih podjetij je povzročil upočasnitev odcepitve njihovih podizvajalcev, zato so prednost dobila novoustanovljena podjetja, ki so takoj lahko stopila predvsem na trg storitev in tekmovala z večjimi podjetji.

Seveda pa so pri ustanavljanju obstajale tudi določene ovire oziroma dejavniki, ki so ta proces oteževali (Glas & Drnovšek, 2000, str. 3):

- državna birokracija je pogosto zavlačevala s postopki ustanovitve in začetka obratovanja podjetij,
- za novoustanovljena podjetja ni bilo nobene finančne podpore s strani bank in drugih finančnih inštitucij, saj v ta namen ni bilo nobenih skladov, zato so se ustanovitelji morali zanašati na svoja lastna sredstva,
- zaradi nerazvite infrastrukture, s strani vlade zaščiteneh pridelovalnih površin in majhnega števila poslovnih con so podjetja imela velike težave pri iskanju poslovnih prostorov.

3.3 Načini nastanka malih in srednje velikih podjetij

Majhna in srednje velika podjetja so se ustanovljala oziroma so nastajala na različne načine. Tajnikar (1993, str. 151-154) je opredelil tri različne vire nastanka teh podjetij:

- prestrukturiranje obrti iz socialističnega sistema,
- decentralizacija velikih in srednje velikih podjetij,

- ustanavljanje novih malih podjetij.

Prestrukturiranje obrti iz socialističnega sistema je eden od virov nastanka teh podjetij. Vse izvira iz dejstva, da je bila v času socializma obrt edina dovoljena oblika zasebne lastnine. To dejstvo so ljudje s pridom izkoriščali do te mere, da so njihove dejavnosti prešle meje obrti. Tem obrtnikom so pozneje omogočili ustanavljanje svojih lastnih malih podjetij. Imela so velik potencial za rast in mnoga so se razvila v večja in zmogljivejša podjetja. Tukaj se je izkazalo podjetniško znanje kot velik problem. Lastniki podjetij, ki so hkrati tudi vodilni, preprosto niso imeli dovolj znanj, ki bi jim lahko pomagala obvladati tako hitro rastoča podjetja. Zato je veliko obetavnih podjetij bilo obsojenih na propad.

Zaradi neučinkovitosti velikih državnih podjetij je prišlo do razpada gospodarstva, ki je pomenil decentralizacijo velikih in srednje velikih podjetij. Ta so se glede na svojo podstrukturo razdelila na veliko število manjših podjetij. Tako so postala konkurenčnejša, fleksibilnejša, inovativnejša in boljše organizirana kot so bila njihova matična velika podjetja. Prednost na ta način nastalih podjetij je v izkušnjah, ki so jih imeli njihovi zaposleni, slabost pa je bila v počasnem procesu prestrukturiranja oziroma decentralizacije.

Do ustanavljanja novih malih podjetij je prišlo v največji meri zaradi hude brezposelnosti, ki se je pojavila po razpadu prejšnjega gospodarskega sistema. Z razpadom velikih podjetij je namreč veliko ljudi ostalo brez zaposlitve. Njihova edina rešitev je bila ustanovitev lastnega podjetja. Za to potezo so se odločili tudi mnogi drugi. Ustanavljali so jih namreč tudi tisti, ki so bili zaposleni, a so zaradi negotovih gospodarskih razmer hoteli imeti neko rezervo. To je tudi razlog, da kljub ogromnemu številu na ta način ustanovljenih podjetij, veliko teh ni bilo aktivnih. Podjetja, ki so bila aktivna, v veliki večini niso bila hitro rastoča. Razlog tiči v dejstvu, da je bila cena kapitala zelo visoka, stopnja donosnosti kapitala pa zelo nizka. Ustanovitelji podjetij, ki so bili v njih tudi samozaposleni, so za ustanovitev uporabili predvsem svoj lastni kapital, nekaj pa je bilo tudi zadolževanja pri poslovnih partnerjih. Banke namreč niso imele posebnih fondov za financiranje novoustanovljenih malih podjetij. To se je spremenilo po letu 1991, ko so začeli s strani države dobivati tudi finančno pomoč. Od takrat beležijo velik porast novoustanovljenih podjetij.

3.4 Trend razvoja malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji

Nekje od leta 1988 pa do danes je na področju malih in srednje velikih podjetij prišlo do velikih sprememb. Prav zanimivo in fascinantno je, do kako hitrih in velikih sprememb je prišlo v tako kratkem času. Prišlo je do sprememb v številu registriranih podjetij, spreminjala se je struktura podjetij po pravno-organizacijskih oblikah, spreminjalo se je število zaposlenih v sektorju MSP itd.

V tej točki vam bom predstavil nekaj kazalcev, ki so za analizo razvoja MSP v Sloveniji poglobitnega pomena. Izpostavil bom trende števila podjetij in trende števila zaposlenih v teh podjetjih. Navedeni podatki bodo izraženi za dejavnosti od C do K po klasifikaciji SKD (Standardna klasifikacija dejavnosti), za ugotavljanje trendov pa bodo navedeni podatki iz zadnjih let, kar bo zadostovalo za potrebe te analize trendov.

Malo pred osamosvojitvijo je število podjetij začelo strmo naraščati. Šlo je predvsem za novoustanovljena mikropodjetja. Vzrok je bil predvsem v propadajočem socialističnem sistemu, slabih življenjskih pogojih oziroma nizkih standardih, nizkih stroških ustanovitve podjetja, majhni potrebni količini začetnega kapitala itd. Ljudje so vse te pogoje izkoristili v pričakovanju boljšega življenja. Ta bliskovita rast števila podjetij pri nas je trajala nekje do leta 1994, nato pa beležimo počasnejšo rast. Da bi pridobili osnovno videnje o rasti števila vseh podjetij v Sloveniji, so v Tabeli 7 predstavljeni podatki o številu podjetij po dejavnosti (C-K) za obdobje od leta 1998 do leta 2006.

Tabela 7: Število podjetij (v dejavnostih C-K) v Sloveniji v obdobju 1998-2006

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Število podjetij	91.239	91.346	90.832	91.106	92.070	91.505	93.697	95.399	100.569

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Rast števila podjetij v Sloveniji je bila po podatkih sodeč, z izjemo v letih 2000 in 2003, konstantna. V devetih letih se je namreč ustanovilo kar okoli 9.000 novih podjetij.

Da bi dobili občutek, kolikšen delež teh podjetij predstavljajo mala in srednje velika podjetja, je spodaj Tabela 8, ki prikazuje število podjetij glede na število zaposlenih. Kot vemo, je meja, ki loči velika podjetja od drugih, postavljena na 250 zaposlenih. Podatki predstavljajo podjetja po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju od leta 2002 do 2006.

Tabela 8: Število podjetij po dejavnostih (C-K) z več in z manj kot 250 zaposlenimi v obdobju 2002-2006

	2002		2003		2004		2005		2006	
	0-249	250+	0-249	250+	0-249	250+	0-249	250+	0-249	250+
C Rudarstvo	136	2	130	2	131	2	123	2	125	2
D Predelovalne dejavnosti	17.987	193	17.580	187	17.683	172	16.875	166	17.778	157
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	319	14	313	14	331	14	357	14	383	13
F Gradbeništvo	12.584	28	12.781	23	13.520	25	13.921	21	15.741	12
G Trgovina, popravila mot. vozil	22.303	32	21.880	28	22.182	28	21.545	29	22.840	25

se nadaljuje

nadaljevanje

	2002		2003		2004		2005		2006	
	0-249	250+	0-249	250+	0-249	250+	0-249	250+	0-249	250+
H Gostinstvo	6.765	9	6.688	10	6.700	9	6.647	10	7.228	11
I Promet, skladiščenje, zveze	9.539	18	9.237	19	9.085	18	8.579	18	9.076	19
K Nepremičnine, najem, poslovne stor.	17.385	12	18.079	13	19.181	12	20.293	18	22.889	18

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Iz Tabele 8 lahko razberemo, da je delež MSP najmanjši v dejavnosti E - oskrba z elektriko, plinom in vodo, kjer je okoli 96-odstoten. Največji delež podjetij je v dejavnosti K - nepremičnine, najem in poslovne storitve. Tam je delež MSP več kot 99,9-odstoten. Če povzamemo, lahko rečemo, da je delež MSP v Sloveniji v zadnjih letih zelo visok. Z rastjo števila vseh podjetij v obdobju od leta 2002 do 2006 se je delež MSP povečal bolj kot delež velikih podjetij. Zelo pomemben in zanimiv podatek pri naši analizi je tudi pregled zastopanosti in rasti števila podjetij po pravno-organizacijskih oblikah. Te podatke za Slovenijo v obdobju od leta 1999 do 2006 nam kaže Tabela 9.

Tabela 9: Število podjetij (C-K) po pravno-organizacijskih oblikah v Sloveniji v obdobju 1998-2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Družba z omejeno odgovornostjo, d. o. o.	29.363	29.381	29.399	29.959	30.630	31.938	33.530	35.353
Družba z neomejeno odgovornostjo, d. n. o.	2.078	2.176	2.272	2.335	2.229	2.154	2.088	1.950
Delniška in komanditna delniška družba, d. d., k. d. d.	1.186	1.170	1.128	1.107	1.077	1.031	999	964
Komanditna družba, k. d.	539	650	749	802	828	851	829	782
Zavodi	375	405	465
Društva in zveze društev	1	1	1
Zadruge	164	164	165
Samostojni podjetnik posameznik, s. p.	56.686	55.867	55.867	55.846	54.626	55.586	55.756	58.859
Druge fizične osebe	699	799	893	1.205	1.281	1.298	1.313	1.712

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Največji delež podjetij je bilo in je še vedno registriranih kot pravno-organizacijska oblika samostojni podjetnik. Sledi jim d.o.o. oziroma družba z omejeno odgovornostjo. Tretja najpogostejša oblika je družba z neomejeno odgovornostjo, kot četrto pa bi še izpostavil delniško družbo, kjer bi lahko pričakovali največji delež velikih podjetij. Opazimo lahko, da je po številu v tem obdobju najbolj naraščalo število podjetij, registriranih kot družba z omejeno odgovornostjo, najbolj pa je upadlo število delniških in komanditno delniških družb.

Slednje bomo lahko razbrali iz naslednje tabele. Ker so za našo analizo potrebni podatki o deležu malih in srednje velikih podjetij, je spodaj Tabela 10, ki prikazuje število podjetij z do 249 zaposlenimi po pravno-organizacijskih oblikah v Sloveniji. Navedeni podatki so iz obdobja od leta 1999 do 2006.

Tabela 10: Število podjetij (C-K) z do 249 zaposlenimi po pravno-organizacijskih oblikah v Sloveniji v obdobju 1999-2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Družba z omejeno odgovornostjo, d. o. o.	29.283	29.293	29.308	29.853	30.524	31.821	33.413	35.241
Družba z neomejeno odgovornostjo, d. n. o.	2.078	2.176	2.272	2.335	2.229	2.154	2.088	1.950
Delniška in komanditna delniška družba, d. d., k. d. d.	950	939	904	894	872	848	819	800
Komanditna družba, k. d.	539	650	749	801	827	850	828	781
Zavodi	372	402	462
Društva in zveze društev	1	1	1
Zadruge	164	164	164
Samostojni podjetnik posameznik, s. p.	56.686	55.867	55.867	55.846	54.626	55.586	55.756	58.859
Druge fizične osebe	699	799	893	1.205	1.281	1.298	1.313	1.712

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Kot predvideno MSP prevladujejo v vseh pravno-organizacijskih oblikah, saj je njihov delež med podjetji v Sloveniji daleč največji. Kot je mogoče razbrati iz zadnjih dveh tabel, je razvidno, da je delež MSP v vseh pravno-organizacijskih oblikah zelo visok in skozi celotno obdobje tudi konstanten. Kot zanimivost bi lahko izpostavili le gibanje števila delniških in komanditnih delniških družb, ki se je v osmih letih zmanjšalo za 222 podjetij. Od tega jih je bilo kar 150 malih in srednje velikih. Delniška družba ali komanditna delniška družba za relativno velik odstotek MSP ni bila primerna oblika.

Z ustanavljanjem podjetij je veliko ljudi dobilo zaposlitev. Veliko je bilo tako tistih, ki so se samozaposlili in bili tudi edini zaposleni, kot tudi tistih, ki so zaposlitev dobili oziroma ohranili v podjetju, ki je nastalo z razpadom večjega. Seveda so zaradi razvoja ta podjetja hitro rasla, ampak ne vsa. Veliko, predvsem najmanjših, je propadlo zaradi ustanoviteljevega neznanja in nesposobnosti vodenja. Spet druga podjetja so uspela stabilno rasti in tako ponudila tudi več delovnih mest, kar je blagodejno vplivalo na zmanjševanje brezposelnosti.

Preden se lotimo bolj podrobne analize podatkov, je treba dobiti bolj široko sliko dogajanja s številom zaposlenih po vseh podjetjih v Sloveniji. Naslednja Tabela 11 (str. 15) nam

prikazuje, kako je naraščalo število zaposlenih po vseh dejavnostih (C-K) skupaj v Sloveniji v obdobju od leta 1999 do 2006.

Tabela 11: Število zaposlenih v podjetjih (C-K) v Sloveniji v obdobju 1999-2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Število zaposlenih	597.358	604.402	609.272	608.233	603.819	606.811	609.699	621.978

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Kot vidimo iz zgornje tabele, gre za trend naraščanja, kljub temu, da je število zaposlenih v letih 2002 in 2003 nekoliko padlo. Če analiziramo bolj natančno (po dejavnostih), lahko pridemo do zanimivih podatkov. Podatki v Tabeli 12 prikazujejo gibanje števila zaposlenih po dejavnostih.

Tabela 12: Število zaposlenih po dejavnostih (C-K) v Sloveniji v obdobju 1999-2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
C Rudarstvo	6.784	5.634	5.334	4.952	4.725	4.295	4.051	3.878
D Predelovalne dejavnosti	252.572	251.124	251.401	253.986	247.778	244.981	239.392	235.479
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	12.275	12.144	12.000	12.032	11.804	11.619	11.652	11.681
F Gradbeništvo	62.834	66.003	66.474	65.428	65.511	65.975	68.052	72.959
G Trgovina, popravila mot. vozil	109.126	111.402	111.264	108.305	108.123	110.722	110.170	111.843
H Gostinstvo	28.440	29.963	30.106	29.680	30.462	30.959	31.514	32.483
I Promet, skladiščenje, zveze	51.451	52.196	52.587	53.636	52.853	52.116	53.541	55.678
J Finančno posredništvo	19.284	19.836	20.671	20.724	20.414	21.089	21.638	22.532
K Nepremičnine, najem, poslovne stor.	54.592	56.100	59.435	59.490	62.149	65.055	69.689	75.445

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

V obdobju od leta 1999 do 2006 se je število zaposlenih najbolj povečalo v dejavnosti K - poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve. Rast v tej dejavnosti je bila v celotnem obdobju kar 38,2-odstotna. Največ zaposlenih beležimo v dejavnosti D - predelovalne dejavnosti, kjer pa se je število skozi leta zmanjševalo. V tej dejavnosti beležimo v tem obdobju 6,8-odstotni padec števila zaposlenih. Najmanj zaposlenih je bilo v dejavnosti C - rudarstvo, kjer beležimo tudi največji upad (42,8 %).

Če nadaljujemo našo analizo, nas seveda zanimajo trendi v MSP. Podatke, ki jih bomo lahko primerjali z zgornjimi, najdemo v Tabeli 13 (str. 16).

Tabela 13: Število zaposlenih v MSP po dejavnostih v Sloveniji v obdobju 1999-2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
C Rudarstvo	z	z	z	z	z	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	129 . 562	128 . 915	130.156	131.961	129.353	131.104	128.939	130.641
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	4 . 797	4 . 772	4.731	4.850	z	z	z	z
F Gradbeništvo	48 . 679	50 . 468	52.219	51.544	52.991	53.585	57.084	62.553
G Trgovina, popravila mot. vozil	83 . 608	84 . 130	83.568	79.998	80.652	80.660	81.010	83.050
H Gostinstvo	z	z	z	z	26.820	27.245	27.695	28.090
I Promet, skladiščenje, zveze	25 . 367	26 . 024	26.245	27.113	26.799	27.675	28.410	29.929
J Finančno posredništvo	z	5 . 401	5.880	6.088	5.772	6.165	6.131	6.697
K Nepremičnine, najem, poslovne stor.	49 . 833	51 . 577	54.095	53.014	54.688	56.638	59.405	63.755

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

Bistvene ugotovitve ob primerjavi Tabele 13 s Tabelo 12 (na str. 15) so naslednje. Delež zaposlenih v MSP je v vseh dejavnostih, razen J - finančno posredništvo (delež le okoli 30 %), večji od deleža velikih podjetij. Zanimiv trend se kaže v dejavnosti K - poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve, kjer se je v MSP število zaposlenih povečalo za 13.922, kar pomeni 27,9-odstotno povečanje v tem obdobju. Velika podjetja so v tej dejavnosti v istem obdobju ponudila le 6.931 delovnih mest, vendar to pomeni kar 145,6-odstotno povečanje. Kot kaže, lahko pričakujemo razcvet delovnih mest v velikih podjetjih, ki delujejo v tej dejavnosti. V dejavnosti F - gradbeništvo je prišlo do rasti števila delovnih mest v MSP. Rast je bila v tem obdobju 28,5-odstotna, medtem ko je število zaposlenih v velikih podjetjih padlo za 26,4 odstotka.

Sledi analiza zaposlenih v podjetjih po pravno-organizacijskih oblikah. Podatki za primerjavo so predstavljeni v Tabeli 14 in Tabeli 15 (str. 17).

Tabela 14: Število zaposlenih v podjetjih po pravno-organizacijskih oblikah v Sloveniji v obdobju 1999-2006

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Družba z omejeno odgovornostjo, d. o. o.	227.489	236.521	244.997	255.113	270.653	282.604	293.988	308.003
Družba z neomejeno odgovornostjo, d. n. o.	3.704	4.109	4.528	3.810	3.787	3.772	3.538	3.333
Delniška in komanditna delniška družba, d. d., k. d. d.	236.249	232.150	226.760	218.441	201.244	192.120	184.129	177.238

se nadaljuje

nadaljevanje

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Komanditna družba, k. d.	1.497	1.646	1.792	1.618	1.644	1.649	1.709	1.822
Zavodi	z	6.257	6.453
Zadruge	2.230	2.453	2.910
Samostojni podjetnik posameznik, s. p.	112.562	115.718	116.477	115.522	112.961	113.202	112.748	116.838
Druge fizične osebe	1.161	1.292	1.561	1.880	2.333	2.519	2.611	3.052

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, SI-STAT podatkovni portal

Tabela 15: Število zaposlenih v velikih podjetjih po pravno-organizacijskih oblikah v Sloveniji v obdobju 1999-2006

	Veliko podjetje (250+)							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Družba z omejeno odgovornostjo, d. o. o.	49.459	52.940	55.648	z	z	z	z	80.235
Delniška in komanditna delniška družba, d. d., k. d. d.	168.113	167.915	165.499	161.059	147.572	138.086	133.848	z

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

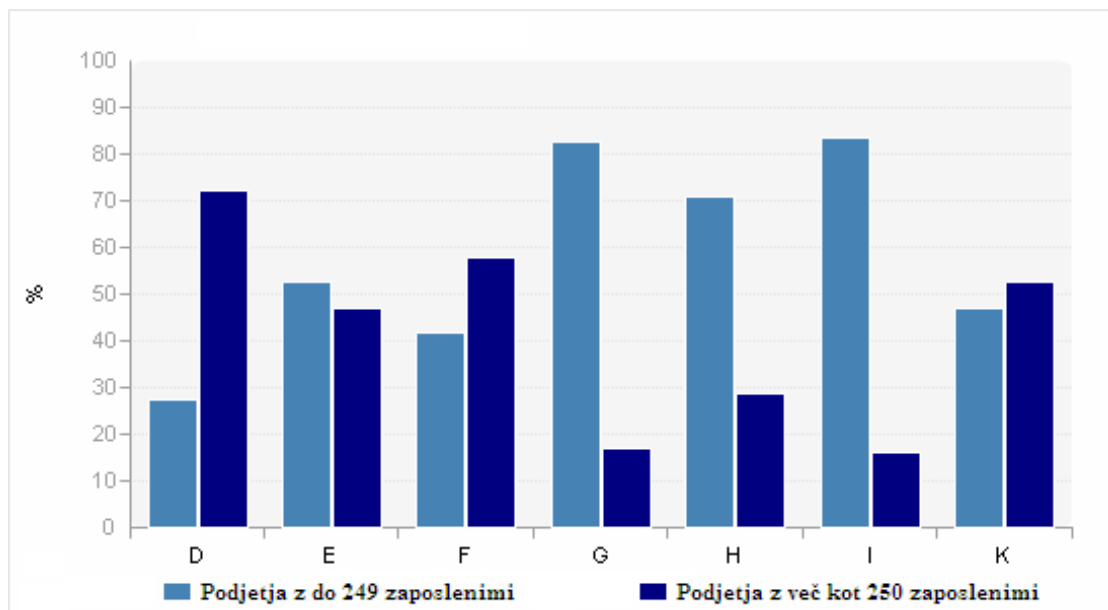
Po predstavljenih podatkih sodeč je v Sloveniji največ ljudi zaposlenih v družbah z omejeno odgovornostjo. V tej pravno-organizacijski obliki je mogoče opaziti tudi največjo rast števila zaposlenih. V osmih letih jih je zaposlitev v MSP dobilo kar 49.738, v velikih podjetjih pa 30.779. V slednjih beležimo večjo rast števila delovnih mest v družbah z omejeno odgovornostjo (62,2 %), kot v MSP (27,9 %). Če pogledamo delniške in komanditne delniške družbe, vidimo, da se je skupno število zaposlenih zmanjšalo. Padec v MSP je bil 36,3-odstoten, v velikih podjetjih pa 20,4-odstoten, čeprav je bil po številu večji v velikih podjetjih. Po drugih pravno-organizacijskih oblikah v tem obdobju beležimo skoraj nespremenjeno stanje ali rahlo rast.

4 TRENUTNI POLOŽAJ MSP V NAŠEM GOSPODARSTVU

Namen analize trenutnega stanja je pridobiti sliko o vlogi in položaju malih in srednje velikih podjetij v našem gospodarstvu danes. Za analizo je uporabljeno leto 2006, saj je zadnje leto, za katero imamo zbrane, preverjene, preračunane in objavljene podatke.

V letu 2006 je kar 63,4 % vseh oseb, zaposlenih v podjetjih, ki sodijo v opazovane dejavnosti, delala v majhnih in srednje velikih podjetjih. Največji delež zaposlenih je bil zabeležen v predelovalnih dejavnostih, kjer je bilo zaposlenih kar 118.808 delavcev. Deleži zaposlenih po velikosti in dejavnosti so prikazani v Sliki 1 (str.18).

Slika 1: Delež zaposlenih po velikosti in dejavnosti, 2006

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2008.

V letu 2006 so skupne vložene investicije podjetij v opredmetena osnovna sredstva v opazovanih dejavnostih (po Standardni klasifikaciji dejavnosti od C do K) znašale 5.715 milijonov EUR. Največji delež investicij so majhna in srednje velika podjetja imela v dejavnosti poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve, kjer so skupne investicije znašale kar 719 milijonov EUR. Delež investicij MSP je bil v tej dejavnosti kar 99,2-odstoten. MSP so najmanjši delež investicij pokrivali v dejavnosti promet, skladiščenje in zveze, kjer je bil njihov delež okoli 33-odstoten. Podatki o investicijah po dejavnostih so zapisani v spodnji Tabeli 16. Nekaj podatkov manjka zaradi njihove zaupne narave.

Tabela 16: Bruto investicije v opredmetena osnovna sredstva (mio. EUR) po velikosti in dejavnosti, 2006

	Velikost podjetij glede na število oseb, ki delajo					
	Skupaj	1-9	10-19	20-49	50-249	250+
C Rudarstvo	27	z	4	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	1.703	190	92	131	460	830
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	376	z	16	10	z	237
F Gradbeništvo	363	115	42	48	56	103
G Trgovina in popravila mot. vozil	1.022	211	90	102	337	282
H Gostinstvo	234	68	31	31	60	45
I Promet, skladiščenje, zveze	1.271	184	54	112	71	849
K Nepremičnine, najem, posl. stor.	719	539	68	50	56	6

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2008.

V letu 2006 so med podjetji, ki opravljajo storitvene dejavnosti (po Standardni klasifikaciji dejavnosti od C do K), majhna in srednje velika podjetja z do 249 zaposlenimi osebami ustvarila precej več kot polovico (69,6 %) dodane vrednosti v stroških faktorjev. Izjema med temi so bila podjetja, ki sodijo v področje promet, skladiščenje in zveze, kjer so v tem področju dejavnosti ustvarila le 37,7 % dodane vrednosti v stroških faktorjev. Točne podatke o dodanih vrednostih po velikostnih razredih podjetij prikazuje Tabela 17.

Tabela 17: Dodana vrednost v stroških faktorjev (mio. EUR) po velikosti in dejavnosti, 2006

	Velikost podjetij glede na število oseb, ki delajo					
	Skupaj	1-9	10-19	20-49	50-249	250+
C Rudarstvo	122	5	z	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	6.432	615	317	511	1.599	3.391
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	643	11	z	z	z	z
F Gradbeništvo	1.419	449	168	198	316	288
G Trgovina in popravila mot. vozil	3.055	808	396	460	597	794
H Gostinstvo	462	160	53	53	94	103
I Promet, skladiščenje, zveze	1.706	231	90	118	202	1.064
K Nepremičnine, najem, posl. stor.	1.919	861	214	283	350	211

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2008.

Zanimiv pokazatelj neke vrste učinkovitosti je bruto dodana vrednost na zaposlenega. S tem podatkom lažje primerjamo, koliko zaposleni ustvarijo glede na to, v kako velikem podjetju so zaposleni. Podatki v Tabeli 18 so za leto 2007.

Tabela 18: Bruto dodana vrednost (v EUR) na zaposlenega po velikosti in dejavnosti (C-K) v Sloveniji v letu 2007

	Mikro družbe	Majhne družbe	Srednje družbe	Velike družbe
	2007	2007	2007	2007
C Rudarstvo	40.458	50.850	49.970	39.434
D Predelovalne dejavnosti	24.393	26.240	27.437	35.936
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	80.074	28.600	46.569	72.201
F Gradbeništvo	20.135	29.229	29.170	32.611
G Trgovina in popravila mot. vozil	26.863	37.558	35.983	37.835
H Gostinstvo	16.796	22.944	25.765	31.942
I Promet, skladiščenje, zveze	31.537	34.271	42.595	47.980
K Nepremičnine, najem, posl. stor.	33.435	36.389	33.647	48.518

Vir: SI-STAT podatkovni portal, 2008.

V letu 2007 so dosegli največjo bruto dodano vrednost zaposleni v mikrodružbah, ki so delovala v dejavnosti oskrbe z elektriko, plinom in vodo. Dosegli so kar neverjetnih 80.074 € na zaposlenega. Najnižjo vrednost prav tako beležijo v mikropodjetjih, kjer je znašala v

dejavnosti gostinstvo le 16.796 € na zaposlenega. Velika podjetja so se v večini dejavnosti izkazala kot tista, kjer zaposleni dosežejo višjo bruto dodano vrednost.

Največ plač je bilo v letu 2006, po zbranih podatkih, ustvarjenih v predelovalnih dejavnostih, kjer pa so MSP beležila delež 48,7 % plač. Še manjši odstotek plač so MSP ustvarila v dejavnosti promet, skladiščenje in zveze (37,9 %). Največji delež plač (kar 83,6 %) glede na dejavnost so MSP ustvarila v dejavnosti nepremičnine, najem, poslovne storitve. Podatki o ustvarjenih plačah v Sloveniji v letu 2006 so predstavljeni v Tabeli 19. Zaradi zaupnosti podatkov jih nekaj manjka.

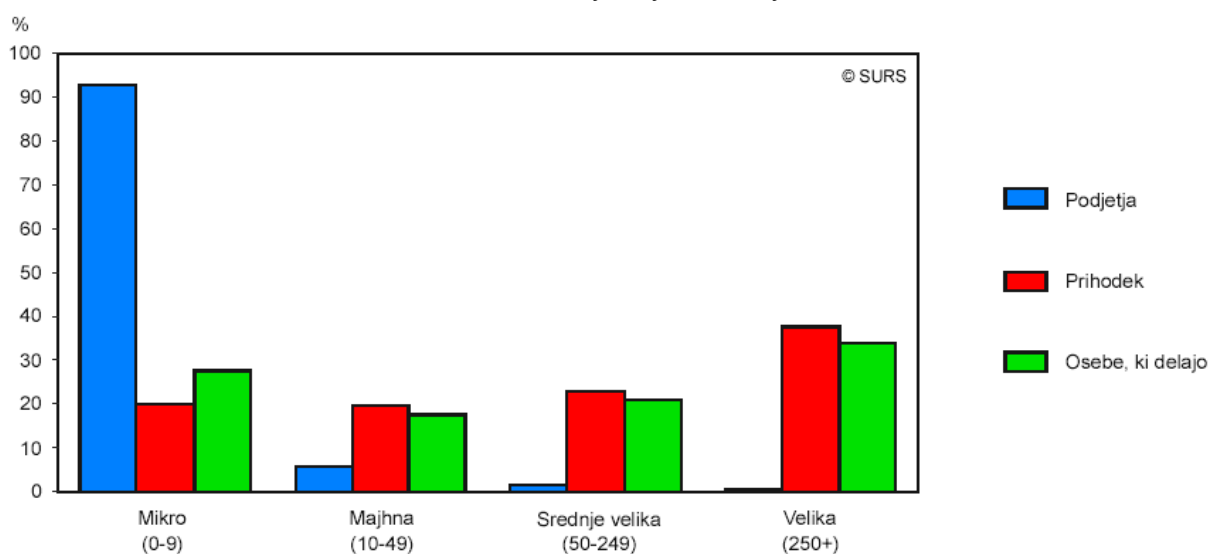
Tabela 19: Plače (mio. EUR) po velikosti in po dejavnosti, 2006

	Velikost podjetij glede na število oseb, ki delajo					
	Skupaj	1-9	10-19	20-49	50-249	250+
C Rudarstvo	19.279	438	z	z	z	z
D Predelovalne dejavnosti	829.303	59.646	40.390	71.213	232.955	425.099
E Oskrba z elektriko, plinom, vodo	60.358	557	z	z	z	z
F Gradbeništvo	186.154	41.938	21.949	27.620	49.942	44.705
G Trgovina in popravila mot. vozil	366.849	87.136	44.501	53.652	79.341	102.219
H Gostinstvo	69.594	19.727	8.656	9.053	17.294	14.864
I Promet, skladiščenje, zveze	203.605	24.317	9.039	14.444	29.449	126.356
K Nepremičnine, najem, posl. stor.	247.589	78.526	33.160	45.664	49.571	40.668

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, 2008.

V letu 2006 so bila po velikosti (glede na število zaposlenih) najštevilčnejša podjetja z do 49 zaposlenimi osebami. Predstavljala so kar 98,5 % vseh podjetij. Kljub temu, da so srednje velika podjetja zaposlovala 21,1 % in velika podjetja kar 33,9 %, je bil njihov skupni delež glede na število vseh podjetij le 1,5-odstoten. Mikropodjetja so zaposlovala 27,5 % oseb in majhna podjetja 17,5 % oseb. Največji delež prihodkov so ustvarila velika podjetja, in sicer kar 56,9 %. Sledila so jim srednje velika podjetja, ki so prispevala 17 % vseh prihodkov, manjša podjetja pa so skupno ustvarila 26,1 % vseh prihodkov. Primerjani podatki so prikazani v Sliki 2 (str. 21).

Slika 2: Deleži podjetij, njihovega prihodka in oseb, ki delajo v podjetjih, po velikostnih razredih podjetij glede na število oseb, ki delajo v njih, Slovenija, 2006

Vir: Statistične informacije, 2008, str. 4.

SKLEP

Glavni namen tega diplomskega dela je ugotovitev razvojnih trendov malih in srednje velikih podjetij v Sloveniji. Poleg tega je bil cilj nekakšna pomenska umestitev MSP v našem gospodarstvu. S tem hkrati ugotovimo, v kateri smeri se razvija celotno slovensko gospodarstvo. Vzrok za to je v sami analizi, ki mora biti kar se da široka in tako poleg MSP zajema tudi velika podjetja.

Ugotovil sem, da je bil v zadnjih letih skupaj z naraščanjem števila podjetij vedno večji tudi delež MSP. Število MSP raste hitreje kot število velikih podjetij. Z rastjo števila podjetij se večja tudi število pravno-organizacijskih enot, registriranih kot družba z omejeno odgovornostjo. MSP so v veliki večini primerov registrirana v tej obliki, ki v primerjavi z drugimi oblikami dosega največjo rast. Kot za poslovanje MSP neprimerna se je izkazala pravno-organizacijska oblika delniška družba, za katero med MSP v zadnjem času beležimo kar velik padec. Če pogledamo značilnosti MSP pri zaposlovanju, lahko rečem, da MSP zaposlujejo več ljudi kot velika podjetja. Največ ljudi zaposlujejo MSP, ki so registrirana kot družbe z omejeno odgovornostjo, poleg tega pa je v tej pravno-organizacijski obliki tudi najvišja rast zaposlovanja. Ko naredimo razdelitev po dejavnostih, ki smo jih izbrali za analizo, ugotovimo, da je delež zaposlenih v MSP po vseh dejavnostih večji kot v velikih podjetjih. Veliko novih zaposlenih v MSP beležijo v dejavnosti nepremičnine, najem in poslovne storitve, vendar je tu tudi trend zelo hitrega naraščanja zaposlenih v velikih podjetjih. V dejavnosti gradbeništvo prihaja do zanimivega trenda, kjer narašča število

zaposlenih v MSP in pada število zaposlenih v velikih podjetjih. Ta dejavnost se je v zadnjih letih izkazala za MSP zelo ugodna. V njej so MSP dosegala najvišjo rast bruto poslovnega presežka in najvišjo rast dodane vrednosti v stroških faktorjev. Kot najbolj zaostali dejavnosti z vidika uspešnosti poslovanja MSP sta se izkazali dejavnost promet, skladiščenje in zveze ter dejavnost gostinstvo. V slednji so svoj prevladujoči položaj z vidika uspešnosti poslovanja pokazala velika podjetja. Zanimivo je dejstvo, da MSP skupno ustvarijo višji bruto poslovni presežek, višjo dodano vrednost v stroških faktorjev in boljši poslovni izid kot velika podjetja.

Iz rezultatov analize lahko torej povzamemo ugotovitev, da je razvoj MSP v zadnjih letih ogromen in da postajajo MSP vse bolj pomemben tvorec naše gospodarske rasti.

LITERATURA IN VIRI

1. Bohinc, R. (1990). *Podjetja in družbe*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
2. Bruto dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah, skladih, zadrugah in samostojnih podjetnikih posameznikov po velikosti, Slovenija, 2007. (2008). *SI-STAT podatkovni portal: Podatki iz letnih poročil*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
3. Glas, M. & Drnovšek, M. (2000). *Small Business in Slovenia: Expectations and accomplishments*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
4. Kovač, B. (1990). *Uvod v podjetništvo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
5. Podjetja, Slovenija, 2006. (2008). *Statistične informacije*. (Št. 10/2008, 21. februar 2008). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
6. Podjetja po dejavnosti (C-K) in velikosti glede na število oseb, ki delajo, Slovenija, letno. (2008). *SI-STAT podatkovni portal: Število podjetij*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
7. Podjetja (C-K) po pravnoorganizacijskih oblikah in velikosti glede na število oseb, ki delajo, Slovenija, letno. (2008). *SI-STAT podatkovni portal: Število podjetij*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
8. Poslovanje podjetij po dejavnosti (C-K) in velikosti glede na število oseb, ki delajo, Slovenija, od 2002 letno. *SI-STAT podatkovni portal: Letna statistika podjetij po velikostnih razredih*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
9. Poslovanje podjetij po dejavnosti in velikosti glede na število oseb, ki delajo, Slovenija, 2006. (2008). *Novice*. (17. julij 2008). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
10. *Razvoj Slovenije*. Najdeno 12. julija 2008 na spletnem naslovu http://www.svr.gov.si/si/delovna_podrocja/razvoj_slovenije.
11. Setnikar, S. (1993). *Vloga in pomen podjetništva kot dejavnika gospodarskega razvoja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

12. Silver, A. D. (1986). *The Entrepreneur Life*. New York: John Wiley & Sons.
13. *Small and Medium Sized Enterprises: Definitions*. Najdeno 1. junija 2008 na spletnem naslovu <http://www.lib.strath.ac.uk/busweb/guides/smaldefine.htm>.
14. Število podjetij po dejavnosti (C-K), Slovenija, letno. (2008). *SI-STAT podatkovni portal: Število podjetij*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
15. Tajnikar, M. (1993). Razvojne tendence in zmožnosti slovenskega drobnega gospodarstva. *Slovenska ekonomska revija*, 44 (1/2), 149-164.
16. Zakon o gospodarskih družbah. (2006). *Uradni list RS*. (Št. 42/2006, 19. april 2006).
17. Zakon o podjetjih. (1988). *Uradni list SFRJ*. (Št. 77/1988, 31. december 1988).